

2024

спецвипуск



ВИДАННЯ КЗ "СОКАЛЬСЬКА МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК  
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ІМ. ІГОРЯ БОГАЧЕВСЬКОГО"

# ІНТЕЛЕКТ

## ДО 210—РІЧЧЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Тарас Шевченко! Досить було однієї людини, щоб урятувати цілу націю. Остап Вишня



Айдентика до святкування 210-річчя

Тараса Шевченка

Тарас Шевченко... Хто він для нас? І раз-у ж чуємо пафосне: «найвідоміший український поет», «відомий і боротьбою за визволення українського народу». Думаю, щоб осягнути усю глибину генія, потрібно дозріти до сприйняття його філософії. Шевченко – це феномен, якого важко збагнути.

І сьогодні, на початку четвертого десятиліття нашої відродженої державності й у безпосередній близькості до Шевченкових 210 роковин, українська національна спільнота вкотре виглядає пригнічено-розгубленою перед духовно неосяжною Кобзарєвою величиною і власною суспільно-політичною безпорадністю, повторювана циклічність якої вже переростає у своєрідне фатальне прокляття. Феномен тривалого історико-національного блюду полягає у тім, що ще 110 років тому, виступаючи на традиційному всенародному березневому святі, Іван Франко запитав своїх сучасників: «...подумаймо, наскільки ближче ми до здійснення наших національних ідеалів, Шевченкових ідеалів, ніж був він сам?» І по короткій хвилі відповів: «Наша нація як була, так є розмежована кордонами і в своїм нутрі розділена суперечностями; величезний процент її синів, що вигодувані її хлібом, цураються її, заперечують її існування і залюбки пруться туди, де їх ніхто не просить і не потребує, де з них сміються, де ними погорджують, хоч і користуються їх геростратовими послугами» Чи далеко ми просунулись за більш ніж столітній часовий проміжок на шляху національного поступу? На жаль, ні. За винятком знесення кордонних рубежів, що розкряювали Україну у Франковій добі, та здобуття формальної незалежності у 1991 році (ціною мільйонних жертв голодомору, винищеної тоталітарною інквізицією науково-мистецької

еліти, самопожертв бойових звятия стрілецько-упівських героїв), всі інші сфери етнодержавного буття ми занехаяли. Моральне виродження і духовна лінь є неспростовними національними гріхами, а тому ми вкотре опинилися у покинутому становищі, поза покровительством небесного Творця. Саме тому кожен прийдешній день ставитиме перед нами нові іспитові завдання на державну зрілість і національну гідність, та магістрально наскрізним у нашому духовному поступі незмінно залишатиметься випробування Шевченком. І

чинити тут треба чесно, прозоро, відкрито, хоча б за прикладом таких людей, які не бояться навіть півмісячного казематного арешту, а ножицями відтинають прізвиська високопоставлених негідників від Кобзарєвої шани. Шкода, що сьогоднішні українські реалії засвідчують, що ще багато на ниві української свідомості, українського патріотизму слід зробити. Зберігають свою актуальність настанови, заповіти нашого Пророка, які, по суті, для кожного з нас є програмними абетками з відродження духовності, формування вільної, успішної, гідної людини. Зрозуміти ці настанови, втілити їх у життя – це був би найдорожчий подарунок до 210-річного ювілею Великого Кобзаря кожного вдячного українця в Україні й за її межами.

Шевченка називають основоположником нової української літератури. Посилаються на його народність і реалізм. При бажанні це можна знайти і в інших його сучасників. Насправді Шевченко став основоположником літератури тому, що він задав українській літературі іншу висоту. Він повернув її лицем до вічних проблем духу. Всупереччянням часу він осмислив українську християнську традицію, а проблеми духовні і моральні поклав як наріжний камінь у фундамент майбутнього України.

Багато обставин склалося на те, щоб ім'я поетове перетворилося на символ. Життя і доля. Творчість і боротьба навколо неї. Але найбільше все-таки те («роздирання завіси народного життя»), велика любов і пророча проповідь до живих і мертвих, і ненароджених.

*Мирослава Багрій, методист Сокальської МАНУМ*

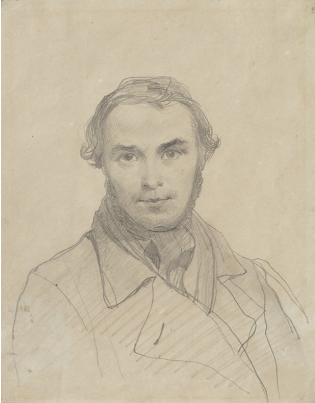
У ЦЬОМУ ВИПУСКУ:

- ◆ Тарас Шевченко. 210 років.
- ◆ Цікаві факти про Шевченка
- ◆ 210-ліття Шевченка
- ◆ Шевченко в мемах
- ◆ Учні про Шевченка

СТАВИМО АКЦЕНТИ:

- ДО 210-РІЧЧЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ШЕВЧЕНКА



Автопортрет. 1845

1. Тарас Шевченко – політичний і громадський діяч, співробітник Київської Археологічної комісії, поет, прозаїк, драматург, перекладач, художник, академік гравіювання.

За життя Кобзаря більше цінували як художника, ніж як поета. Він був улюбленим учнем Карла Брюллова, а в 1860 році був удостоєний звання Академіка гравіювання за гравіюру за картиною Рембрандта «Притча

про робітників на винограднику».

2. Тараса Шевченка назвали Тарасом через близькість до іменин. 25 лютого, коли він народився, за юліанським календарем було свято Святого Тарасія.

3. Він виріс в селі Керелівка, а не Кирилівка, як пишуть у всіх підручниках. Назва села походить від сільськогосподарського інструменту “керели”, схожого на граблі.

4. Може скластися враження, що всі селяни були нещасними й і що сім'я Тараса була злиденною. Це не так. Тарас народився в кріпацькій, але не дуже бідній сім'ї.

5. Мама Тараса була вільною селянкою, яка одружилася з кріпакком. Один із дідів за матір'ю, Яким Бойко, мав кузню й пасіку. А батько чумакував. Переповідаючи Богдана Тихолоза (кандидата філологічних наук, – ред.), батько був далеkobійником на теперішній манір, мав копіюку. Також батько стельмахував. За Тихолозом – мав своє СТО. гроші в сім'ї були. Можливо, у них навіть була слуга на господарстві, але це здогадки.

6. Дід Іван, який був ймовірним свідком Коліївщини, і батько Григорій були грамотними й “щонеділі читали Мінею”. У Тараса були 5 рідних братів і сестер, шоста дитина померла. Так-от, з усіх навчився читати й писати тільки він. Батько вирішив інвестувати в нього, бо бачив, що Тарас дуже вирізняється з-поміж інших.

7. Батько Тараса бачив, що Тарас не придатний для хатнього й сільського господарства. У його усному заповіті були такі слова: “Синові моему Тарасу з мого хазяйства нічого не потрібно. З нього буде або щось дуже добре, або велике ледащо”. Саме тому Тарас був єдиним, кого у 8 років віддали до дяківської школи. Якби в сім'ї були тотальні злидні, то коштів на дяківську школу точно не було б.

8. Поет був невисокого зросту – лише 164 см. Мав міцну статуру, проникливий погляд. Тарас Шевченко був знаним модником. Добре заробляв роботою портретиста, міг собі дозволити дорогі костюми. У своєму щоденнику він писав про величезне задоволення від придбання гумового плаща-макінтоша за 100 рублів, що було значною сумою для того часу.

9. Натомість, Тарас – міський чоловік. Якщо ви заберете історію народження в кріпацькій сім'ї, то з 15 років він жив у Вільно (тепер Вільнюс, – ред.), а потім – протягом 17 років у петербурзі. Це людина, вихована в столичній міській культурі, дуже європейзованому місті. Якби Тарас Шевченко жив сьогодні, то був би відомим, доволі скандальним блогером і успішним митцем.

10. **Весна і Шевченко.** 9 березня 1814р. народився Тарас Шевченко; 9 березня 1814р. народився Тарас Шевченко; 26 квітня 1840р. світ побачив «Кобзаря»; 5 квітня 1847р. поета заарештували; 7 квітня 1857р. Тарас Шевченко отримав звістку про волю

11. **Особисте життя.** Усі знають вірш “Мені 13 минало”, там

ідеться про Оксану Коваленко. Якби Тараса не забрали із села, велика ймовірність, що він був би селянином і одружився би з Оксаною.

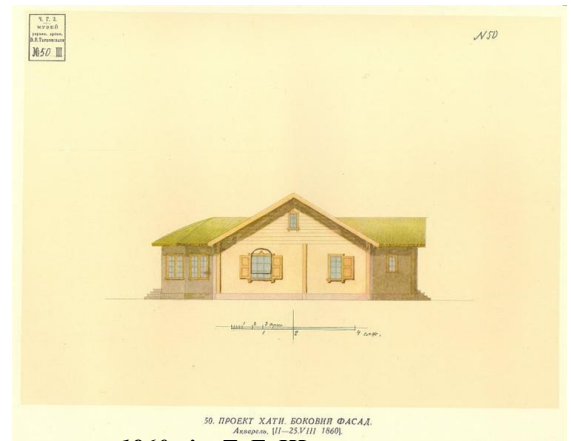
11.1. Опинившись у Вільно (тепер Вільнюс, – ред.), коли йому було 16, він познайомився з польською Ядвігою Гусиковською. Він був щиро закоханий і навіть опанував польську мову, щоби бути ближчим до коханої і краще розумітися. Однак тоді станове суспільство мало жорсткі рамки. Полька була вільною людиною, і вони не могли бути разом.

11.2. Тарас знімав квартиру разом із Сошенком. Поруч у кімнаті жила Марія Європеус. Сошенко й Тарас закохалися в неї. Ця історія про те, що Тарас – не лузер. Марія вибрала його. А взаємини із Сошенком погіршилися. Стосунки між Марією й Тарасом не були довгими. Але й у Сошенка лишилася психологічна травма, пов'язана зі втратою коханої, з якою він хотів одружитися.

11.3. Далі в Тараса не складалося з особистим життям. Під час приїздів в Україну в нього була закохана княжна Варвара Рєпніна. Пам'ятаємо, що в тогочасному суспільстві було важливо, хто твої батьки і звідки ти. А княжна була онукою Кирила Розумовського, її батько був малоросійським генерал-губернатором, віцекоролем Саксонії. Водночас, її мама допомогла Тарасові влаштуватися на роботу в Київський університет. Там був конкурс на посаду вчителя малювання, але, за протекції мами Варвари, Тарас його виграв. Тарас називав Варвару рідною сестрою, і вона, як могла, допомагала звільнити Тараса з солдатської служби, просила за нього. У княжни Варвари Тарас був другим коханням у житті. Зрештою, вона була сама до кінця життя.



Хата Шевченка в с. Керелівка (тепер Шевченкове)



Проект хати. 1860 рік. Т. Г. Шевченко.

(Продовження на стор.3)

12. **Викуп з кріпацтва.** Ви знаєте шкільну історію про те, що геніальний художник Карл Брюллов намалював портрет поета Василя Жуковського. Його розіграли в лотерею серед імператорської сім'ї. І насправді тоді зібрали грохи більше половини суми, яку треба було віддати. За викуп віддали 2,5 тисячі рублів. Нині це – понад 40 тисяч доларів. Це – дуже великі гроші на ті часи, співмірні з річним доходом маленького маєтку чи села. Але це не була найбільша сума, за яку викупали художників чи інших талановитих людей.

13. **Шевченко і мови.** Тарас не знав французьку мову. Він пробував її вчити, але не вивчив. У його арсеналі були українська, російська й польська.

14. **Смерть Шевченка.** Усі кажуть, що Шевченко дуже мало прожив – 47 років. Але це була більш ніж середня тривалість життя чоловіків того часу. Тарас Григорович Шевченко помер досить рано, проживши всього 47 років. Із них 24 роки митець був кріпаком. Ще 11 років перебував на військовій службі, у засланні або ж під слідством. І протягом свого недовгого (за сучасними мірками) життя лише 12 років він був відносно вільною людиною.

14.1. Шевченко хворів. Офіційно він помер від водянки. Але в нього був букет хвороб, зокрема проблеми із серцем. Мріяв перед тим оселитися в Україні, мав жінку в статусі нареченої, яка його зрадила. Він помер у Петербурзі.

14.2. Коли його друзі влаштували перепоховання, це була чи не перша акція солідарності українців у Російській імперії.

14.3. Григорій Честахівський сказав, що Шевченко колись говорив поховати його в Каневі. Це не так. Але добре, що так сталося. Бо в Києві – багато похованих героїв, а в Каневі – один.

14.4. 8(20) травня 1861 року тіло Шевченка перевезли на пароплаві «Кременчук» до Канева. Коли його друзі влаштували перепоховання – це була перша акція солідарності українців в російській імперії. Дві доби лежав в Успенському соборі, а потім поховали на Чернечій горі, за заповітом Шевченка: «Коло Канева»

15. **Шевченко в цифрах.** Написав 237 віршованих, 11 прозових та 2 драматичних твори. Усього до сьогодні дійшли 835 картин та малюнків Тараса Шевченка в оригіналах і частково в гравюрах на металі й дереві. Також до нас дійшло 11 автопортретів Шевченка. Крім того, відомо про 278 втрачених або не знайдених робіт. Слово «калина» 385 разів; слова «Україна» і «український» – 269 разів; слова «Бог», «Божий», «Господь», «Господній», «Ісус», «Христос» та «Христів» уживаються 1281 раз. Основна освіта – 2 класи церковно-приходської школи, створив одну з найпопулярніших книг – «Кобзар», його передрукували 8 мільйонів разів.

16. **«Кобзар».** Перший «Кобзар» був надрукованим на папері для цигарок. Перший «Кобзар», який вийшов у 1840 році накладом 1000 примірників, розкупили за 2 тижні. Це було вау! У Києві у музеї Шевченка зберігається унікальне видання «Кобзаря» заввишки 2 м і завширшки 1,45 м. Це найбільший «Кобзар» у світі. Найменше в світі видання «Кобзаря» має розмір близько 1 мм<sup>2</sup>, що менше за макове зернятко.

17. **Їжу, яку любив:** Улюбленою їжею був справжній український борщ, вареники з сиром з грубого гречаного борошна. Улюблений напій – чай з ромом. Дуже любив солодощі сам і пригощав малечу.

18. **Шевченко і музика.** Мав гарний голос – баритон з високими теноровими нотами оксамитовим тембром. Знав багато народних пісень. Любив музику Гайдна, Моцарта, Бетховена.

19. Культ Шевченка виник ще за його життя, почав зміцнюватися після смерті й перепоховання. Тоді 90% етнічного українства були селянами, тому Тарас майже всюди в шапці та кожусі – образ мав бути простим і зрозумілим. Радянській владі це також було зручно. Тому з'явилася формула «поет-революціонер-

демократ».

20. Шевченка ніхто не знає поза колишнім радянським простором. Те, що Тараса найбільше пам'ятників у світі означає, що його культ – в основі української ідентичності. Українці, коли їхали в еміграцію, сприймали Шевченка як святиню. І коли вони там оселялися, то будували церкву, школу й пам'ятник Шевченку. Наша громада так маркувала територію. Це – потужний маркер ідентичності.

21. Шевченко і діти. Діти ж, людські діти, завжди були предметом його любови й радості. Діти його теж любили безмежно. Його щедрість і любов до дітей бачимо у розповіді однієї киянки, в сестри якої (як згадує біограф Шевченка — Чалий) Тарас Григорович прожив три тижні, приїхавши на Україну після заслання. Не бажаючи замешкати в центрі Києва, Шевченко пішов на Поділ, і незабаром опинився на Преварці.

Зайшов умовитись про квартиру і попросив хазяйку погодувати в борг.

Та не зважаючи на таку дивну пропозицію — погодувати і поповісти в борг, хазяйка, можливо, якраз через ту оригінальність прийняла поета на квартиру. За кілька днів з'ясувалося, хто був тим оригіналом-квартирантом. З свого боку Шевченко довідався, що його господиня, жінка звороблива й негарна, була завзятою прихильницею поезії Шевченка, а також любила співати українські пісні. Він був захоплений такою знахідкою: скоро став своєю людиною не тільки для дітей господині, а й для неї самої називаючи її то «тіткою», то «дядиною». А білоголова дівчора, що наповнювала вулицю, приносила йому найприємнішу розвагу. Діти звали його «дядьком». Якось просить квартирант няньку Оришка попрайти його сорочки і носові хустки, а також щоб господиня позичила йому десять копійок, «бо дуже треба», — казав Тарас Григорович. Господиня охоче зробила те і друге.

Оришка була простою селянською жінкою, ще не зіпсутою міською цивілізацією. Розбираючи передану їй купу білизни, вона помітила два вузлики на кінчиках хусток. Розв'язавши їх, вона знайшла в одному 25 карбованців асигнацію, а в другому три карбованці. Замість того, щоб привласнити собі такий скарб, що становив більше за її річний заробіток, вона щиро сказала господині про свою знахідку. «Дядина» запропонувала йому переглянути все його майно, що вміщалося у невеличкій валізі, і знайшла за обгортками книжок ще 15 карбованців. Але цими гіршими не захотів Шевченко платити за мешкання ні однієї копійки: «бо то, казав він, якісь дурні гроші, коли я зовсім забув про них, а дурному дурна й дорога!»

На ці гроші, дочекавшись неділі, він вирішив закупити дітям гостинців. Дітей набігло з півсотні. Тим часом Тарас Григорович вирушив на базар і закупив стільки ласощів, що ледве доніс до квартири. Подвір'я посипали свіжою скошеною травою, діти качалися й перекидалися, їхні веселі голоси лунали далеко навколо. Але цим справа ще не закінчилась: по обіді перекупка привезла цілий віз яблук, груш, пряників, бубликів та ін. Це друге угощання відбулося вже за містом, на прилеглому до Преварки вигоні, куди господиня, боячись за цілість свого садка, випроводила галасливу ватагу разом із своїм квартирантом. А Тарас Григорович був сам не свій: бігав, метушився, реготав, пустував. Дорослі люди дивилися збоку на це і дивувалися. Напередодні виїзду він приніс господині і її дітям 15 фунтів солодощів, «щоб вони їли та не кашляли».

Пестлива ніжність, як стверджує Чалий, поширювалась у нього навіть на тварин: не раз захищав він кошенят і щенят від злісних намірів хлопчаків, а пташок, прив'язаних на мотузу, іноді купував у дітей і випускав на волю. (переказ із книжки Дмитра Чуба «Живий Шевченко».

Уклала: Мирoslava Багрий, методист Сокальської МАНУМ

## 210-ліття Тараса Шевченка: він той, без кого важко уявити Україну



Тарас Шевченко (1814–1861).

Світлина 1860 року

Він прямо не говорив про державну самостійність, але Ядвіга Гусиковська – Дзюня, як він її називав, перша його підштовхнула до думки, що кріпаки – це люди, які мають свої права і гідність, мають право на власне бачення. Це був поштовх для його особистості. Навчання в художника європейського рівня Карла Брюллова, широка лектура, митці. Оце середовище його сформувало значною мірою. Плюс українська громада, в якій він постійно обертався, земляки. Секретар академії мистецтв Василь Григорович був родом з України і всіляко допомагав своїм землякам, і теж відіграв позитивну роль у становленні Шевченка і викупі його з кріпацтва. Ясна річ (психологи зараз це підтверджують), те, що закладено з дитинства – архетипи чи базиси, якась чи матриця – воно вже незнищенне. І це в ньому говорило. Він розумів своє призначення, своє покликання, якого не міг оминати. Хоча як художник заробляв собі цим на життя, але вірші, які творив, були у його підсвідомості, і не міг їх просто тримати в голові, а викладав на папері. Великий вплив мали історичні праці про Україну, «Історію Русів», які читав в рукописі, спілкувався з освіченими панями, коли їздив в Україну, і в Петербурзі їх було достатньо, які цікавилися українським минулим. 22–23 квітня 1850 року Шевченко припинив свою поетичну творчість абсолютно на 7 років! Він нічого не писав поетичною українською мовою. Тому й російськомовні повісті були для нього певним вправлінням і розрадою. Його російська мова дуже специфічна – з українськими.

Останній свій вірш «Чи не покинуть нам, небого» Шевченко написав десь за три тижні до смерті. Власне, відчувається, що цей вірш про смерть. Тобто людина передчувала. І ось ця поезія прозирала і показувала його усвідомлення, мабуть, більше, ніж він хотів би показати. Цей вірш написаний у два прийоми. Шевченко створив текстологам проблему, бо під першою частиною поставив дату, а потім продовжив на наступний день. «А поки те та се, та оне» – продовжується вірш... І знов поставив дату. То це два вірші чи один? Ми вважаємо, що один.

Шевченко видав буквар, хотів видати лічбу і географію для народу. Він бачив у цьому великий сенс. Буквар був невдалий, з погляду педагогіки. Були в той час інші букварі, кращі. Але нам цікаво, що це склав Шевченко, які він туди вибрав твори і переспіви псалмів, як він це допасовував. І він писав у листі, що ще хочу видати те і те, щоб за дешеvu ціну продавати в Україні. заслання його знищило.

*Дмитро Шурхало спілкувався із шевченкознавцем Олександром Боронем. Деякі думки із цього спілкування*

Тарас Шевченко значною мірою сформував українську ідентичність. Розглянемо джерела формування його української ідентичності.

Завжди нагадував своїм читачам, ностальгував за минулим, коли Україна мала державність.

Він прямо не говорив про державну самостійність, але Ядвіга Гусиковська – Дзюня, як він її називав, перша його підштовхнула до думки, що кріпаки – це люди, які мають свої права і гідність, мають право на власне бачення. Це був поштовх для його особистості. Навчання в художника європейського рівня Карла Брюллова, широка лектура, митці. Оце середовище його сформувало значною мірою. Плюс українська громада, в якій він постійно обертався, земляки. Секретар академії мистецтв Василь Григорович був родом з України і всіляко допомагав своїм землякам, і теж відіграв позитивну роль у становленні Шевченка і викупі його з кріпацтва. Ясна річ (психологи зараз це підтверджують), те, що закладено з дитинства – архетипи чи базиси, якась чи матриця – воно вже незнищенне. І це в ньому говорило. Він розумів своє призначення, своє покликання, якого не міг оминати. Хоча як художник заробляв собі цим на життя, але вірші, які творив, були у його підсвідомості, і не міг їх просто тримати в голові, а викладав на папері. Великий вплив мали історичні праці про Україну, «Історію Русів», які читав в рукописі, спілкувався з освіченими панями, коли їздив в Україну, і в Петербурзі їх було достатньо, які цікавилися українським минулим. 22–23 квітня 1850 року Шевченко припинив свою поетичну творчість абсолютно на 7 років! Він нічого не писав поетичною українською мовою. Тому й російськомовні повісті були для нього певним вправлінням і розрадою. Його російська мова дуже специфічна – з українськими.

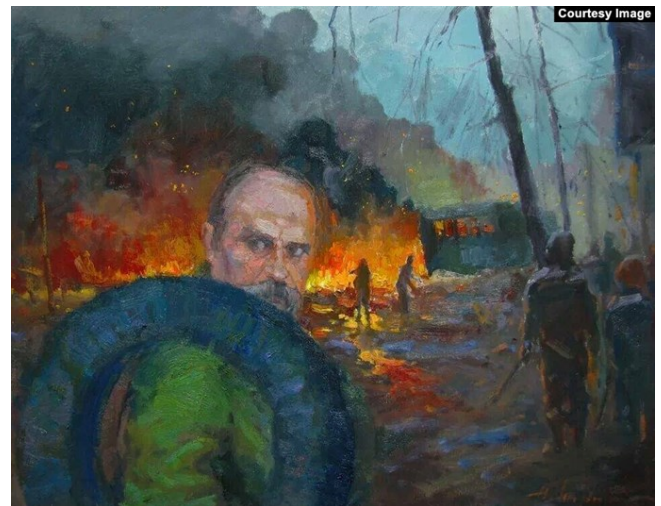
Останній свій вірш «Чи не покинуть нам, небого» Шевченко написав десь за три тижні до смерті. Власне, відчувається, що цей вірш про смерть. Тобто людина передчувала. І ось ця поезія прозирала і показувала його усвідомлення, мабуть, більше, ніж він хотів би показати. Цей вірш написаний у два прийоми. Шевченко створив текстологам проблему, бо під першою частиною поставив дату, а потім продовжив на наступний день. «А поки те та се, та оне» – продовжується вірш... І знов поставив дату. То це два вірші чи один? Ми вважаємо, що один.

Шевченко видав буквар, хотів видати лічбу і географію для народу. Він бачив у цьому великий сенс. Буквар був невдалий, з погляду педагогіки. Були в той час інші букварі, кращі. Але нам цікаво, що це склав Шевченко, які він туди вибрав твори і переспіви псалмів, як він це допасовував. І він писав у листі, що ще хочу видати те і те, щоб за дешеvu ціну продавати в Україні. заслання його знищило.

Заслання його знищило, як фізично, так і морально. І це Микола I зробив абсолютно свідомо, знаючи, які будуть наслідки, що таке солдатчина в тогочасних умовах. Безстрокова! Шевченко не знав, коли його випустять. І ось ця думка його знищувала більше, ніж якісь фізичні умови несприятливі. Але Шевченко переміг Миколу I. Принаймні, він пережив його, по-перше. По-друге, раніше в Києві перед університетом стояв пам'ятник Миколі I, а тепер перед університетом імені Шевченка стоїть пам'ятник не імператору, а поету.

Добре розумів душу українця. Це розуміння, поєднане з глибокою інтуїцією, давало йому можливість «побачити», що чекає нас у майбутньому. У Кобзаря багато можна знайти такого, що пояснює наші реалії і може послужити орієнтиром. У контексті днів сьогоднішніх варто поглянути на його ставлення до росіян, яких він часто іменував москалями, та поляків. Чи не прорік крах російської імперії: І челядь пропала;

До москаликів – москалики,  
Тільки застогло,  
Пішли в землю; диво дивне  
Сталося на світі.



Тарас Шевченко, картина Юрія Шаповала «ГРИГОРОВИЧ ПРОТИ...»



Малюнок Тараса Шевченка з Аральської експедиції, 1848 рік

## ШЕВЧЕНКО В МЕМАХ



**БОРИТЕСЯ –  
ПОБОРЕТЕ,  
ВАМ БОГ  
ПОМАГАЄ!**

Слово «мем» дуже популярне, тому сьогодні практично неможливо зустріти людину, яка б не чула цього слова, але далеко не кожен правильно розуміє його значення. Це слово насправді прийшло до нас з середовища науки, а саме генетики. Саме тому розуміти «мем» просто як смішну картинку чи відео з інтернету є помилкою. Звісно, картинка чи «відос» з інтернету є мемом, але не кожен мем — це смішний контент з інтернету. Бо в найзагальнішому змісті — це інформація, що здатна до самокопіювання і поширення. Мемі дуже швидко поширюються і миттєво запам'ятовуються. Вперше трактування мему запропонував Річард Докінз, один з найвідоміших вчених сучасності. Його визначення мему стало основою для цілої наукової «теорії мемів», яка трактує всі людські культури як групи мемів, які розвиваються та поширюються відповідно до суворих законів еволюції та природного відбору. Якщо вірити цій теорії, вся українська культура – від колядок до ідеології інтегрального націоналізму – є набором «мемів». Як і живі організми, мемі ростуть, пристосовуються та змінюються, при цьому зберігаючи спадок своїх попередників. Постаць Шевченка теж стала темою мемів, так як сама його діяльність та творчість є вічно живою та актуальною у наш час технологій та становлення нас як нації. Його вислови стали афоризмами, така форма як мем, зафіксувала цей вираз матеріально. Широкого розголосу набув спільний проєкт ілюстратора Олександра Грехова та Національного музею Тараса Шевченка «Квантовий стрибок». Результатом цієї співпраці стали роботи, які були виставлені на колонах станції метро Тараса Шевченка. На цих роботах Шевченко постав в образах персонажів поп-культури, таких як Бетмен, капітан Джек Горобець, Елвісом Преслі, Дартом Вейдером і інших. Ці роботи викликали неабиякий ажіотаж в українських соцмережах. Як виявилось, що таке навіть жаргівливе використання образу поета є цілком прийнятним. Саме тому інтернет-жарти, вірусні відео та стилізовані під поп-культуру портрети Шевченка є абсолютно позитивним явищем. Використання образу Шевченка є свідченням того, що наша культура жива, розвивається, і при цьому пам'ятає свої корені. Вільне використання образу Шевченка є особливо гарним знаком, що свідчить про звільнення від залишків радянської ментальності. Бо, на відміну від багатьох інших, творчість Шевченка за часів радянщини не стільки заборонялась та утискала, як переписувалась та трактувалось в душі панівної ідеології. А образ Шевченка подавався виключно як «суворочолого» вусатого дядька, пам'ятники якому так нагадували пам'ятники Леніну та іншим «будівничим комунізму». «Єдино вірний» совдеповський міф про кріпака-протокомуніста після падіння радянської імперії потихеньку згнів і зайняв своє належне місце – на смітнику історії. А от сам Тарас Григорович та його творчий наробок не просто залишився у шкільних підручниках тим, що «треба вивчити напам'ять 6 стовпчиків на урок укрліту», не тільки історичною постаттю з підручників і казенних документальних фільмів, а став чимось живим і дуже актуальним. Мемом, тобто... Мемі дають майбутнє українській культурі.

Те, що ми почали помічати мемі та осмислювати їх значення – заслуга саме електронної мережі. Адже і раніше мемі виникали, розвивались і вмирали. Сьогодні тренд може виникнути, зібрати 10 мільйонів лайків і згаснути за декілька днів. І тому під час революції гідності Тарас Шевченко ходив в будівельній касці та з биткою, рік по тому відстрілював «сепарів» з кулемету, а сьогодні дивиться на нас з-під маски спайдермена. З дитинства кожен українець знає Шевченка. Бо його називають класиком, його пам'ятники прикрашають великі і малі міста, його портрети є у кожній школі, його вірші цитують. Та хоч з творчістю його був знайомий кожен, Шевченка у війну стали сприймати по-іншому. Його пророчі слова стали основою мемів, їх швидко запам'ятовують, поширюють, і головне те, що їх не треба вчити-зубрити для оцінки, а вони самі йдуть в голову та є підтримкою духу українців.



Роботи проєкту «Квантовий стрибок»



Матеріал зібраний зі сторінок Інтернету:  
<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2639053-novi-obrazi-kobzara-abo-ak-sevcenko-stav-memom.html>



СТОР.6

Спецвипуск  
ІНТЕЛЕКТ

**Наші реквізити:**

80000, м. Сокаль

Львівська обл.

вул. Шептицького, 90

Газета «ІНТЕЛЕКТ» виходить друком з 2011 року.

Поширюється у Сокальській МАНУМ імені

Ігоря Богачевського

Редактор спецвипуску: Багрій Мирослава

Адреса редакції: м. Сокаль, вул. Шептицького, 90

## УЧНІ ПРО ШЕВЧЕНКА



**Катерина Ключковська,**

**Вірші юної поетеси про Шевченка**

**На могилу до Тараса**

Сумна дівчина прийшла,  
Вишиваночка прекрасна  
Та й калину принесла.  
Глянь Тарасе на Україну,  
Глянь, яка страшна війна,  
Ти любив її єдину  
Пшениці в огні пала.

П-В:

Гинуть сини на війні,  
Сини України,  
Плач матерів у ці дні  
Час спиняють в хвилини.  
Не вертається син, чоловік,  
Не вертається тато  
Взір Твій в Каневі сміло стоїть,  
А в нас горя багато.

Ти стоїш так величаво  
І Дніпро у стіп тече  
В нас війна бере чимало  
Біль за дітками пече.  
Ми єдині, ми незламні,  
Вільні ми, як ти хотів,  
Бо боронять її славні  
Легіон палких синів.

П-В:

Прийде весна у степи,  
Верболози всміхнуться,  
Україна поборе край тьми  
Журавлі повернуться  
Уклін наш Тарасе за все,  
Слова правди і віру.  
Наш народ свято любить тебе,  
Ти відомий всім у світі.

**До картини Т.Г.Шевченка**

**«Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці»**

«Душа поетова свята  
Живе в святих його речах»  
Таку цитату пам'ятаю  
Дат ювілейних Кобзаря.  
Одна з картин мого Шевченка  
- Жebrак Собаку годував  
Хлопчик з собачкою і решта  
Немає значення... Він мав  
Своє останнє і ділився,  
Своє- святе - не шкодував  
Він дружбою із ним цинився  
В любові голод тамував,  
Картина відчаєм жертвна  
Хлопчик- бідняк, і ще... дитя,  
Віддає все – оце змістовна  
І прикладом душа свята.  
Художник пише тут посвяту  
Картина другові, як дар,  
Мав нагородження медаллю  
Другого степеня. І ця  
Картина досі нас вражає,  
Бентежить, зводить, суятить.  
Шевченко завжди надихає  
Любові й правді лиш служити.  
2.02.24

**Мое есе Шевченку**

Мое есе Тарасові Шевченку  
Це промо від сьогодні у минуле,  
Перші рядки з «Три літа» і «Причинну»  
До кратерів в галактиці Меркурій.  
Біль і самотність сироти дитини,  
Згодом художник, в цьому самобутність  
Малим носив все воду до хатини,  
Дорослим пензель, чи перо в відсутність.  
Він при сараях, кріпаком в роботі,  
Студентом, все мистецькі вечори,  
В дитинстві завше все в одній сорочці,  
Дорослий – у шинелі дорогім.  
Нині вірші його у музики обробці,  
Заробітчанами «Заповіт» його, як гімн,  
Нині він класик, він пророк і все поет,  
Бо слово його вічне не вмирає,  
Любов до України в нас живе,  
Митця, художника, поета величаєм.